40º ANIVERSARIO

PARLAMENTO DE GALICIA

O poder da palabra

40 anos do Parlamento de Galicia | 1981-2021

Unha vez aprobado o Estatuto de Autonomía, o primero paso para institucionalizar o novo réxime autonómico foi a constitución do Parlamento de Galicia, que tivo lugar en decembro de 1981, no pazo de Xelmírez (Santiago). Aquela foi unha sede provisoria, ao pouco tempo trasladada ao Colexio de Fonseca, ata adquirir a súa localización permanente no Pazo do Hórreo, desde 1989.

Durante os seus corenta anos de actividade, o Parlamento estivo integrado ata agora por 537 membros, distribuídos en once lexislaturas; foi presidido por cinco deputados e dúas deputadas e investiu como presidentes do poder executivo (Xunta de Galicia) cinco membros da institución.

Catro décadas permiten comprobar a importancia que tivo esta institución política para a organización e consolidación dunha administración propia e para desenvolver políticas que afectaron todos os sectores da vida cotiá da sociedade galega, dado que o réxime autonómico se caracteriza pola súa elevada prestación de servizos, nomeadamente no campo da saúde pública e da educación.

Nesta mostra faise unha síntese da xestación desta institución como representación do pobo galego, a súa evolución no tempo e as súas principais actividades, entre as que salienta a aprobación de 437 leis. Visto no seu conxunto, o Parlamento galego logrou converterse en centro da soberanía popular e nun lugar de deliberación que, segundo os clásicos, son as dúas funcións primordiais que debe cumprir unha asemblea política representativa. En suma, ser unha institución fundada no poder da palabra.

Organiza
Parlamento de Galicia

Comisario
Ramón Villares

Documentación
Miguel Anxo Seixas Seoane
Gustavo Hervella García

Deseño
Xosé Diaz (Imago Mundi)

Produción Audiovisual
Miguel Anxo Seixas Seoane (Guión)
Daniel González Portela (Montaxe)

Produción e montaxe
ÁTICA Servizos Culturais

Agradecementos / Prestadores

PARLAMENTO DE GALICIA
Biblioteca, Arquivo, Asesoría lingüística,
persoal do Gabinete da Presidencia
do Parlamento de Galicia

INSTITUCIÓNS CEDENTES
Arquivo Histórico da USC
Arquivo Valentín Paz-Andrade
Biblioteca e Hemeroteca da USC
Bildarchiv Bayerischer Landtag
Consello da Cultura Galega
Consello de Contas
Departamento de Historia da USC
Destination Rennes / Franck Hamon
El Correo Gallego
Eusko Legebiltzarra / Parlamento Vasco
Fernando Blanco Rajo
Fundación 10 de marzo CC.OO
Fundación Luís Tilve
Funcación Penzol
Fundación A Nosa Terra
Gran Enciclopedia Gallega (GEG)
Miguel Guti
Museo das Peregrinacións e de Santiago
Museo do Pobo Galego
nomesevoces.net (Grupo HISTAGRA-USC)
Parlament de Catalunya
Real Academia Galega (RAG)
Senedd Cymru / Welsh Parliament
The Scottish Parliamentary Corporate Body
Tribunal Superior de Xustiza da Galicia
Valedor do Pobo
Xarda: Xornalismo audiovisual

PARTICULARES CEDENTES
Pegerto Saavedra
Xulio Correa
Gonzalo Méndez
Xosé Manoel Núñez Seixas
Xurxo Lobato
Xan Carballa

O poder da palabra

1 Institucións representativas na historia de Galicia
2 Vellos e novos parlamentos europeos
3 A procura dun nome
4 Estatuto de 1936
5 Galicia na transición democrática
6 Estatuto de 1980: "alborada cívica", aldraxe e pacto
7 A preautonomía
8 Primeiros pasos da Autonomía
9 Un parlamento itinerante
10 O edificio do Hórreo, sede definitiva
11 Voceiros/as dos partidos
12 Composición política do Parlamento (1981-2021)
13 Asentamento da Autonomía: de Albor a Laxe
14 O longo mandato de Fraga
15 Do bipartito ao retorno do PP
16 O goberno do Parlamento
17 As leis fundacionais
18 O traballo do Parlamento: grandes leis
19 Iniciativas lexislativas populares
20 Os recursos do Parlamento
21 Institucións estatutarias
22 Relacións externas
23 Visitas ao Parlamento
24 Escenas parlamentarias

Institucións representativas na historia de Galicia

As institucións creadas pola autonomía son novas, pero teñen algúns precedentes históricos, que arrancan do antigo Reino de Galicia. No sentir do patriarca Manuel Murguía, foron institucións que "obtuvimos en los mismos momentos que expiraba nuestra autonomía".

As máis importantes son as Xuntas do Reino de Galicia e a Real Audiencia de Galicia. A primeira, composta polos procuradores que representaban as sete provincias galegas, eran a voz do Reino perante os monarcas. A segunda era unha institución que crearon os Reis Católicos en 1480 coa misión de impartir xustiza pero que tamén foi adquirindo funcións de goberno, creando un "estilo" na aplicación do dereito.

A representación do Reino nas Cortes de Castela, durante séculos, foi exercida pola cidade de Zamora, ata que o Gran Conde de Lemos, autor de *El Búho gallego*, logrou rescatar o "voto en Cortes", en tempos nos que xa apenas se reunían. Esa debilidade institucional explica que no "mapa político" da España liberal, a posición de Galicia apareza plenamente integrada na vella coroa de Castela, fronte á "España foral" vasconavarra e á Coroa de Aragón, "incorporada o asimilada".

Pedro Teixeira, *Descripción de España y de las costas y puertos de España* (1638)

Descripcion del Reyno de Galizia de Fernando Ojea (1603)

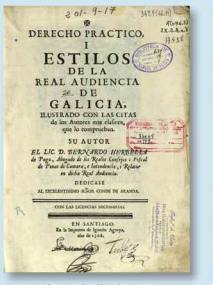

Bernardo Herbella de Puga, *Derecho práctico i estilos de la Real Audiencia de Galicia* (1768)

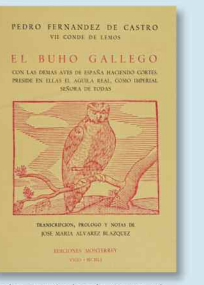

Pedro Fernández de Castro, *El búho gallego* (Ed. 1951). (RAG)

Mapa político de España de Torres Villegas (1858)

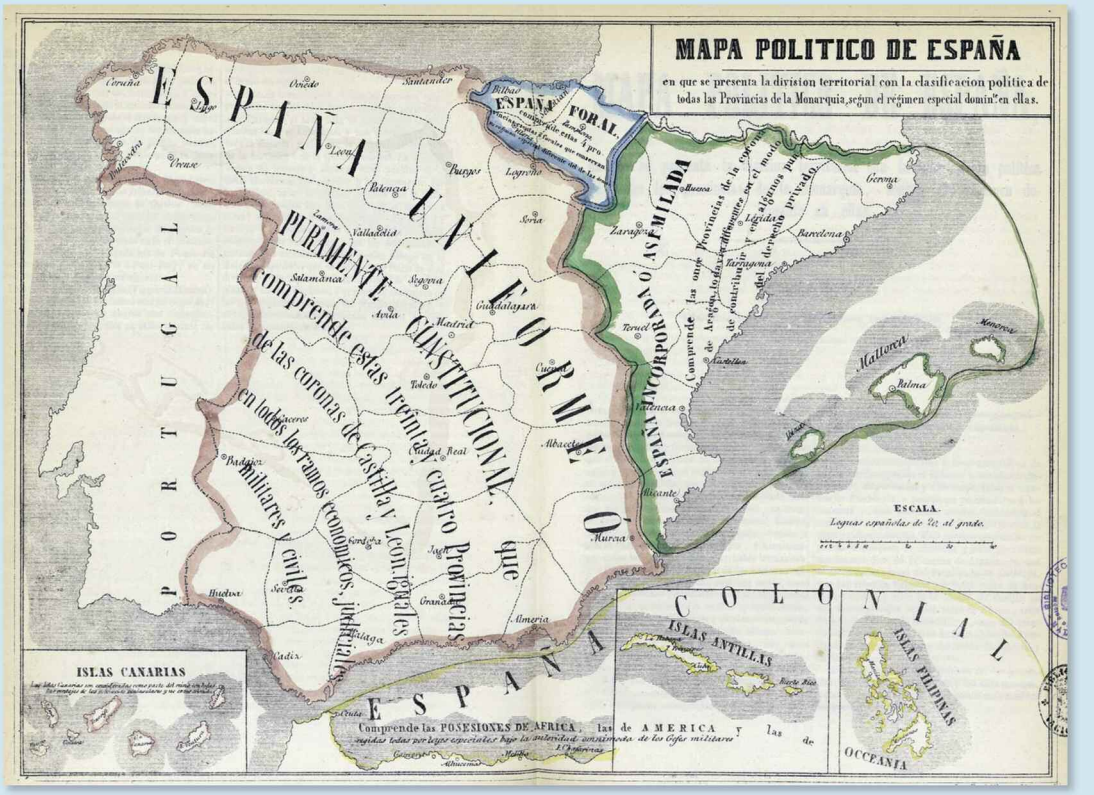

Vellos e novos parlamentos europeos

Parlamento de Cataluña

Parlamento Vasco

A condición de Galicia como un reino ten referentes análogos na historia europea, tanto nos tempos das monarquías absolutas como nos períodos constitucionais. De forma paralela á creación de modernos parlamentos ou asembleas, continuaron vixentes e con diversos niveis de autonomía moitos antigos reinos europeos. En moitos casos, lograron dispoñer dun edificio representativo, como é o caso de Bretaña, Baviera ou Galitzia. Noutros casos, a forza política daqueles reinos foi recuperada na época contemporánea, mesmo en tempos recentes, cando se construíron algunhas sedes parlamentarias, como en Escocia ou País de Gales

O reino que posuía un nome análogo ao noso, a Galitzia do imperio austrohúngaro, gozou, durante o reinado do emperador Francisco Xosé, dunha situación de autonomía política, como mostra a sede do seu parlamento construído na súa capital, Lemberg (hoxe, Lviv), que mesmo foi visitado periodicamente polo monarca, como reflicte este cadro alusivo á visita de 1870.

Parlamento de Escocia

Parlamento de Bretaña

Parlamento de Baviera

Parlamento de Gales

Asemblea de Córsega

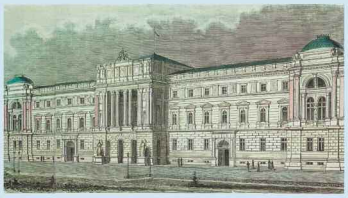
Parlamento de Galitzia (Austria-Hungría)

Visita do emperador Francisco Xosé ao Parlamento de Galitzia (1870)

A procura dun nome

A forma de definir a representación que asiste e controla as decisións dos gobernos é moi variable segundo tempo e lugares. A súas formas máis clásicas son as de Parlamento (tradición británica) ou Asemblea (de inspiración francesa).

No caso de Galicia, a definición do Poder galego foi o resultado de varias tentativas previas. Desde o "Proyecto de Estado Gallego" de 1887 ata os tempos da II República predominou o nome de Asemblea para denominar o órgano de representación popular e o de Consello para designar o poder executivo, como se di no "Anteproeiuto" do SEG (1931). No Estatuto plebiscitado en xuño de 1936, introduciuse por primeira vez o nome de Xunta de Galicia, a carón de Asemblea lexislativa e do Presidente da Rexión autónoma.

Estas dúbidas continúan presentes no galeguismo do exilio, aínda que se escolle, para definir o poder executivo, o nome de Consello de Galiza, fundado por Alfonso Castelao en 1944. Na transición democrática conviven diversas alternativas, desde o "Estatuto dos Dezaseis", que escolle Asemblea, Xunta e Presidente de Galicia, ata o Estatuto plebiscitado en 1980, onde se di, no seu art. 9, que "os poderes da Comunidade Autónoma exércense a través do Parlamento, da Xunta e do seu presidente".

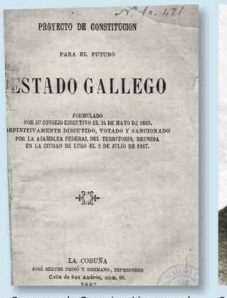
PROYECTO DE CONSTITUCION
PARA EL FUTURO
ESTADO GALLEGO
FORMULADO
POR SU CONSEJO EJECUTIVO EL 25 DE MAYO DE 1887,
DEFINITIVAMENTE DISCUTIDO, VOTADO Y SANCIONADO
POR LA ASAMBLEA FEDERAL DEL TERRITORIO, REUNIDA
EN LA CIUDAD DE LUGO EL 5 DE JULIO DE 1887.
LA COÑUÑA
JOSÉ MIGUEL PRIÑÓ Y HERMANO, IMPRESORES
Calle de San Andrés, núm. 56.
1887.

Proyecto de Constitución para el futuro estado gallego, 1887. (RAG)

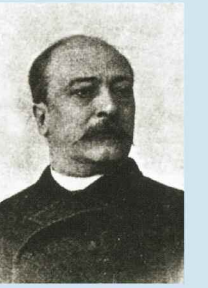
Segundo Moreno Barcia. (GEG)

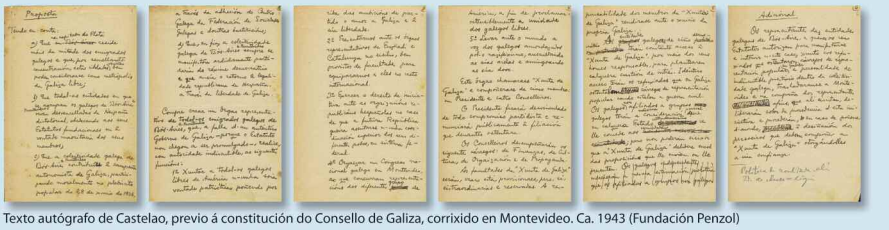
Texto autógrafo de Castelao, previo á constitución do Consello de Galiza, corrixido en Montevideo. Ca. 1943 (Fundación Penzol)

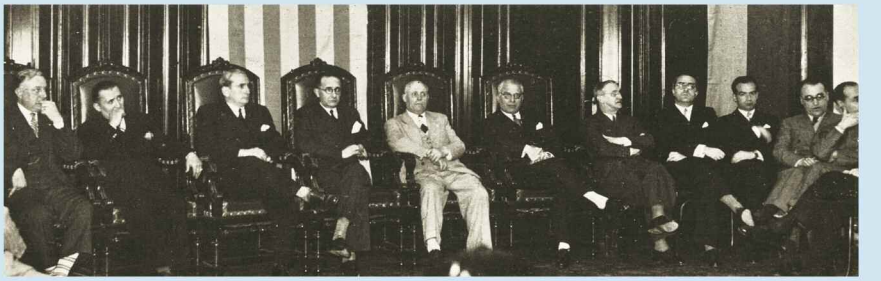
Xuntanza do Consello de Galiza con representantes de Galeuzca

Bandeira do Consello de Galiza

Estatuto de 1936

Bando do Concello de Santiago convocando a Asemblea de Municipios (1932). (AHUS-USC)

A Constitución republicana de 1931 permitiu que, ademais de provincias, a organización do poder territorial se exercese "en réxime de autonomía" nas rexións que lograsen promover os seus Estatutos, que debían ser aprobados "polas dúas terceiras partes" do censo electoral e, logo, polas Cortes Xerais. Cataluña logrou a autonomía en 1932 e o País Vasco en plena contenda bélica. Galicia ficou ás portas.

O Estatuto galego foi promovido por republicanos e galeguistas, logrando un texto de consenso en 1932, que non chegou a someterse daquela a referendo electoral. Este celebrouse en xuño de 1936, despois do triunfo da Fronte Popular, na que se integrou a maioría do Partido Galeguista, comandada por Castelao e Bóveda.

Os resultados daquel referendo sobardaron as esixencias constitucionais, converténdose aquela xornada nunha festa cívica, aínda que a entrega do Estatuto nas Cortes republicanas, días antes da sublevación do exército de África, impediu a súa aprobación parlamentaria, que tampouco se produciría nas Cortes celebradas en Montserrat (1938) ou en México (1945), xa en pleno exilio.

Os delegados do estatuto. Debuxo de Francisco Vázquez Díaz, "Compostela", 1936. (Museo das Peregrinacións e de Santiago)

Cartel de Luis Seoane para o plebiscito do Estatuto de Autonomía de 1936

Portada do *Estatuto de Galicia* deseñada por Camilo Díaz Baliño

O alcalde López Pol comunica aos emigrantes de Bos Aires a aprobación do proxecto de Estatuto pola Asemblea de Municipios (1932). (Hemeroteca USC)

Celebración do 50 aniversario do plebiscito do Estatuto de 1936, na que intervén Bibiano F. Osorio-Tafall, antigo presidente do Comité Central de Autonomía. (Parlamento de Galicia)

Entrega do Estatuto de Autonomía de Galicia nas Cortes Xerais da República, entre os que están López Bouza, Rajoy Leloup, Viana Esperón, Castelao, Ánxel Casal e a súa dona, María Miramontes. (HISTAGRA-USC)

Galicia na transición democrática

Alén da democracia, a reivindicación autonomista foi amplamente compartida polas forzas políticas e así foi parcialmente recollida no texto da Constitución de 1978, cando fala da existencia en España de "nacionalidades e rexións" (art. 2) ou dos "territorios que no pasado plebiscitaron afirmativamente Estatutos de autonomía" (D. Transitoria 2ª), o que reflicte unha vontade de enlazar coa memoria republicana.

A evolución política da transición pasou por moitos conflitos e tamén por pactos. A negociación entre o Goberno de Adolfo Suárez e as forzas de oposición tivo unha singular expresión na Comisión dos Nove, na que a "cadeira de Galicia" foi ocupada por Valentín Paz-Andrade, onde se acordaron propostas (lei electoral, recoñecemento de autonomías) que pasaron ao texto constitucional.

Naqueles pactos, a presenza de partidos ou forzas políticas de ámbito galego foi fraca, dado o triunfo aplastante do centro-dereita nas primeiras eleccións democráticas de xuño de 1977, a diferenza do que aconteceu nas outras dúas "nacionalidades históricas".

Cartel de Luis Seoane para a Candidatura Democrática Galega (1977)

Xuntanza do goberno preautonómico, no pazo de Raxoi, 28 de xuño de 1979

Sinatura do anteproxecto de Estatuto pola Comisión dos Dezaseis

Reunión da Comisión dos Nove (24 de febreiro de 1977), integrada polas forzas da oposición liberal, socialdemócrata, socialista e comunista, e de representantes das tres "nacionalidades" (Jordi Pujol, Julio de Jáuregui e Valentín Paz-Andrade)

Estatuto de 1980: "alborada cívica", aldraxe e pacto

O curso seguido polo actual Estatuto autonómico foi tanto ou más complicado que o seu precedente de 1936. A demanda de autonomía para Galicia foi unha reivindicación máis transversal que a representación política saída das eleccións de 1977, como reflicten as manifestacións de nadal de 1977, que, como a de Vigo, foi definida como un día de "alborada cívica".

A elaboración do Estatuto pasou por varias fases. Primeiro, a proposta da Comisión dos Dezaseis, alentada polo presidente Antonio Rosón. Logo, a redacción dun texto novo por parte da Asemblea de parlamentarios galegos, que é a que chega ao debate no Congreso dos Deputados, onde foi aprobado cos votos da UCD, con recortes competenciais derivados da "harmonización autonómica" que defendían os dous partidos hexemónicos (UCD e PSOE).

Pactos do Hostal

Blanco Amor na manifestación en Ourense, 1977. (Foto La Región)

Aquel texto, alcumado de *aldraxe* pola oposición, deu lugar a unha segunda onda de mobilización política que obrigou a UCD a aceptar un pacto ou diálogo político que permitise equiparar o Estatuto galego cos dous xa aprobados daquela (Cataluña e Euskadi). Foron os "pactos do Hostal", celebrados en setembro de 1980, os que abriron a porta para que o Estatuto fose plebiscitado e, finalmente, aprobado polas Cortes españolas.

Cartelaría dos partidos políticos para a campaña do Estatuto de Autonomía (1980)

Manifestación pro-Autonomía celebrada en Vigo (4 de decembro de 1977), con representantes de todas as forzas políticas e de personalidades independentes

A preautonomía

Antes de ter sido aprobada a Constitución de 1978, comezou a organización do poder territorial en España a través de réximes de preautonomía, nun proceso de xeneralización das autonomías ("café para todos"), despois de se resolveren os casos especiais de Cataluña (retorno de Josep Tarradellas) e do País Vasco.

No caso galego, non foi posible recuperar ningún dirixente do exilio, entre os que lle foi suxerido ao presidente Suárez o nome de Osorio-Tafall, para encabezar o proceso. Deste modo, a organización da preautonomía foi confiada a un presidente procedente da UCD, Antonio Rosón, que tomou posesión do cargo en abril de 1978. Un ano máis tarde, foi substituído por Xosé Quiroga, do mesmo partido político.

Goberno preautonómico, no que participaban membros da UCD e do PSOE, alén de representantes das Deputacións e o galeguista Marino Dónega

Constitución da Xunta de Galicia en 1978 en presenza dos ministros Manuel Clavero e Pio Cabanillas

A executoria da preautonomía galega estivo lastrada pola súa escaseza de recursos e polos conflitos internos do partido da UCD. Con todo, o presidente Rosón logrou formar un goberno preautonómico plural politicamente, alentou os traballos estatutarios coa Comisión dos 16 e instituíu fitos simbólicos, como o Día de Galicia.

Antonio Rosón e outras personalidades no balcón do pazo de Raxoi, 25 DE XULLO DE 1978. (Foto Manuel Blanco)

Xosé Quiroga felicita a Antonio Rosón despois de ser elixido primeiro presidente do Parlamento de Galicia (1981)

Primeiros pasos da Autonomía

Unha vez resolto o *impasse* provocado polo Estatuto da *aldraxe*, o referendo estatutario foi altamente favorable, pero cunha participación electoral moi baixa (abstención do 71,7 %), cifra que non se rexistraría en ningunha convocatoria posterior.

A instalación do réxime propiamente autonómico comezou en 1981, coa convocatoria das primeiras eleccións ao Parlamento de Galicia, nas que foi gañador o partido de AP, con 26 deputados, que sobardou en dous escanos á UCD, aínda que entre ambos posuían unha forte maioría (50 de 71 parlamentarios)

A primeira cámara autonómica celebrou a súa sesión constitutiva no pazo de Xelmírez, o día 19 de decembro de 1981, que se fixo cadrar coa data da aprobación pola Asemblea de Municipios do Anteproxecto autonómico de 1932.

O Parlamento, na súa primeira sesión de investidura, elixiu presidente da Xunta de Galicia o candidato de AP, Xerardo Fernández Albor, apoiado polos deputados de AP, da UCD e por tres dos catro galeguistas independentes do grupo do PSOE. Comezaba daquela, por primeira vez na súa historia, o proceso de institucionalización do autogoberno de Galicia.

Toma de posesión de Xerardo Fernández Albor, en San Domingos de Bonaval, á beira do Panteón de Galegos Ilustres, 1982. (Parlamento de Galicia)

Os poderes do Estatuto de Autonomía: Parlamento de Galicia, Xunta de Galicia, Tribunal Superior de Xustiza de Galicia

Tribunal Superior de Xustiza de Galicia. (TSXG)

Primeira sesión do Parlamento de Galicia presidida pola Mesa de idade, composta polos deputados Manuel Iglesias Corral e Mariano Rajoy Brey, entre outros. (Parlamento de Galicia)

Un parlamento itinerante

O goberno da preautonomía galega non herdou ninguna infraestructura nin foi capaz de se dotar de edificios que, alén de espazos para exercer as súas funcións, representasen simbolicamente a súa existencia. Algo semellante lle aconteceu ao Parlamento, que debeu procurar lugares para se constituír e desenvolver os seus traballos. Foi unha institución itinerante, como lle sucedera á súa imaxinaria predecesora, a Audiencia de Galicia, antes de se instalar na cidade da Coruña en tempos de Felipe II.

Isto explica que durante varios anos a súa sede fosen edificios históricos da cidade de Compostela. Primeiro, o pazo de Xelmírez e, aos poucos meses, o Salón artesoado do Colexio de Fonseca, pertencente á Universidade compostelá. Aquí se desenvolveron a primeira e case toda a segunda lexislatura, nun espazo reducido pero que fomentaba unha intensa relación entre os membros da institución. Con esta decisión, anterior á aprobación da Lei de Sedes da autonomía, o Parlamento axudou a converter Santiago en capital do réxime autonómico.

Fachada do Pazo de Fonseca, sede do Parlamento até 1989

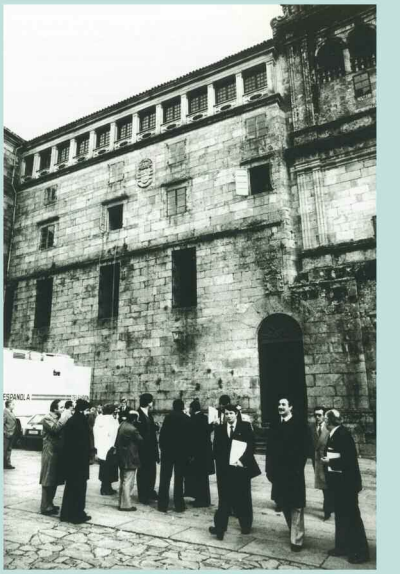

Saída dos parlamentarios do Pazo de Xelmírez, despois de se celebrar a primeira sesión (1981)

Pleno da Cámara no pazo de Xelmírez (1981). (Foto de Xurxo Lobato)

Sesión do Parlamento no Colexio de Fonseca (1984). (Foto de Xurxo Lobato)

Sesión da Cámara no pazo de Xelmírez, co goberno da Xunta de Galicia á esquerda. (Foto de Xurxo Lobato)

O edificio do Hórreo, sede definitiva

Dotar o Parlamento dunha sede estable era unha obriga institucional e política. No canto de promover a construción dun novo edificio, foi escollido un lugar que tivera usos moi cambiantes e pouco vinculados á función parlamentaria. A decisión foi obra dos dous presidentes das novas institucións autonómicas, en concordancia cos poderes centrais e municipais.

A sede do Parlamento foi situada nun edificio que, promovido por Euxenio Montero Rios, fora construído para albergar a Facultade de Veterinaria e que, aos poucos anos, pasou a ser durante uns anos a sede da Misión Biolóxica de Galicia, alí instalada hai cen anos. Do seu perfil docente e investigador, o edificio pasou a albergar un cuartel militar, ata que foi desafectado deste uso polo Ministerio de Defensa para ser adquirido pola Comunidade Autónoma.

A remodelación do edificio permitiu que o Parlamento galego dispuxese dun lugar condigno ás súas funcións, cun hemiciclo ben máis confortable que as sedes anteriores e con espazos de traballo para Comisións e Grupos parlamentarios, así como biblioteca, arquivo e unha valiosa colección artística, que o converteron en espazo acaído para encarnar o poder da palabra.

O edificio, cando era sede da Facultade de Veterinaria

O pazo do Hórreo, na actualidade. (Parlamento de Galicia)

Sinatura do convenio de adquisición do edificio, coa presenza de Narcís Serra, Fernández Albor, Antonio Rosón e Xerardo Estévez

Acto de despedida da tropa militar

Visita ás obras de rehabilitación

Hemiciclo do Parlamento, xa adornado coa vidreira de Isaac Díaz Pardo

Inauguración da nova sede do Parlamento polo seu presidente, Tomás Pérez Vidal (1989)

Voceiros/as dos partidos

Deputados/as que participaron nas sesións de investidura dos cinco presidentes da Xunta de Galicia (por orde alfabética). (Parlamento de Galicia)

A autonomía galega comparte o modelo político da transición democrática, que está baseado na hexemonía dos partidos políticos e do Parlamento, como lugar onde se elixe, entre outros cargos, o presidente do poder executivo (Xunta de Galicia).

A composición do Parlamento reflicte o peso que teñen os partidos políticos. A diversidade ideolóxica expresouse nunha hexemonía continuada das forzas de centrodereita (AP e PP) e unha posición máis variable das forzas de esquerda, con presenza constante do PSdeG (PSOE) e do BNG, e máis intermitente de representantes de Esquerda Galega, Coalición Galega, En Marea ou do PCG.

Os grupos parlamentarios formados durante as sucesivas lexislaturas foron acordes con esta pluralidade. Aínda que non exista un sistema de partidos propio de Galicia, os seus ritmos amosan unha clara especificidade no contexto autonómico español.

Un dos actos máis decisivos dos debates da Cámara parlamentaria é a investidura do presidente da Xunta, na que interviron como voceiros máis de dúas ducias de membros, algúns deles ata en seis ocasións.

Deputadas presentes no Parlamento no ano 1992. (Parlamento de Galicia)

Carteis de propaganda electoral de eleccións ao Parlamento de Galicia

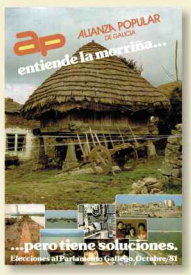

Composición política do Parlamento (1981-2021)

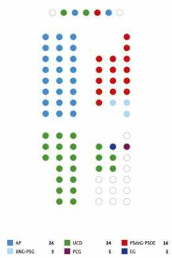

Primeira lexislatura
1981-1985

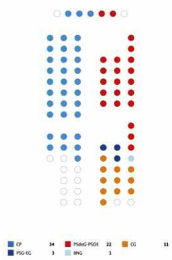

Segunda lexislatura
1985-1989

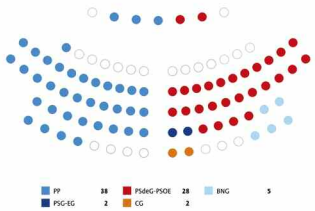

Terceira lexislatura
1990-1993

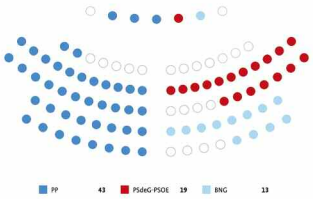

Cuarta lexislatura
1993-1997

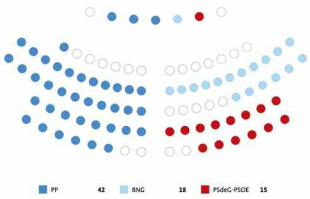

Quinta lexislatura
1997-2001

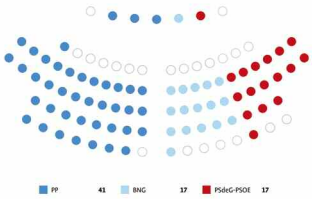

Sexta lexislatura
2001-2005

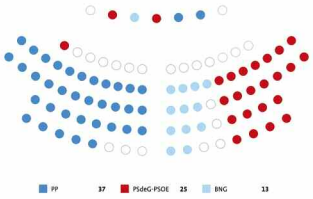

Sétima lexislatura
2005-2009

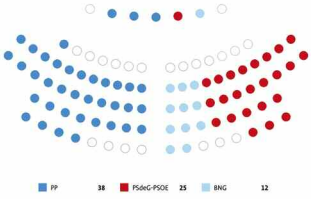

Oitava lexislatura
2009-2012

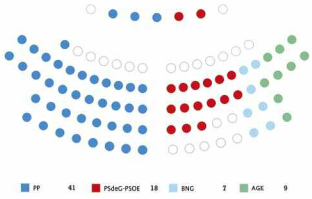

Novena lexislatura
2012-2016

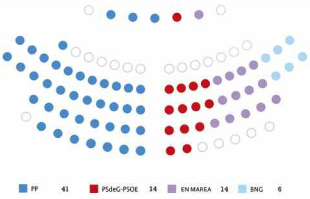

Décima lexislatura
2016-2020

PARLAMENTO DE GALICIA

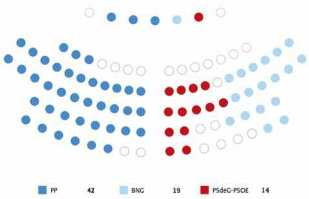

Undécima lexislatura
2020-

Asentamento da Autonomía: de Albor a Laxe

A primeira década do réxime autonómico foi máis cambiante nas alianzas parlamentarias do que no perfil ideolóxico dos partidos que formaban parte da institución. Naquela década houbo dous presidentes da Xunta de Galicia e varios gobernos de xeometría variable.

O primeiro goberno Albor foi minoritario no seu primeiro ano, ata que unha parte do grupo da UCD pacta con AP un apoio parlamentario estable e a presenza de tres deputados en importantes consellarías do Goberno (Economía, Educación, Sanidade). As segundas eleccións autonómicas non achegaron unha maioría estable, o que favoreceu sucesivos cambios de goberno, aínda que derivasen de problemas diferentes.

En novembro de 1986, despois do abandono do goberno por parte de varios conselleiros, entre eles o vicepresidente Xosé Luis Barreiro, o presidente Albor formou un novo goberno que seguiu sen gozar dunha maioría parlamentaria estable. Menos dun ano despois, unha escisión de membros do grupo de Coalición Galega e da antiga AP permitiu o "pacto dos Tilos", polo que o candidato socialista, González Laxe, gañou a moción de censura a Albor para encabezar un novo goberno formado por socialistas, "coagas" e antigos membros de AP, con Barreiro de novo vicepresidente. Este goberno durou case dous anos e medio, ata a chegada de Fraga (febreiro de 1990).

Reelección de Fernández Albor como presidente, despois das eleccións de 1985. (Parlamento de Galicia)

Cartel do PSOE (1985). (Fundación Luis Tilve)

Os restos de Castelao, no aeroporto da Lavacolla (1984). (Parlamento de Galicia)

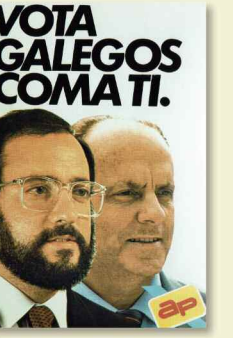

Cartel de AP nas primeiras eleccións, con Fraga e Barreiro. (HISTAGRA-USC)

Fernando González Laxe toma posesión como presidente da Xunta, despois de gañar a moción de censura (setembro de 1987). (Parlamento de Galicia)

O longo mandato de Fraga

Manuel Fraga Iribarne, que no primeiro paso da autonomía actuou de apoio dos candidatos do seu partido ("galego coma ti"), presentouse nas eleccións de finais de 1989, alcanzando a maioría absoluta con 38 escanos, que repetiría nas tres convocatorias seguintes, exercendo de presidente da Xunta durante case 16 anos.

Alén das accións de goberno, tentou adaptar ou revisar algúns dos referentes simbólicos de Galicia, mediante a "autoidentificación", lanzar a idea da "administración única" como alternativa de xestión ou avogar pola reforma do Senado. Tamén prestou especial atención ás relacións exteriores, nomeadamente cos países de Iberoamérica e co veciño Portugal, a través das políticas transfronteirizas, e impulsou, desde 1993, os Anos Xacobeos.

Durante o seu mandato, unha reforma da lei electoral galega modificou a composición do Parlamento, que ficou reducido a tres forzas políticas, acadando un especial protagonismo o BNG dirixido por Xosé Manuel Beiras. Nos últimos anos de goberno, a posición política do seu partido comezou a perder forza nas eleccións locais e viuse moi afectado pola catástrofe ecolóxica do *Prestige*, que deu orixe ao Plan Galicia.

González Laxe abandona o Parlamento ao ser elixido senador en 1990. (Parlamento de Galicia)

Fraga Iribarne, nas escaleiras do Parlamento, despois de ser elixido presidente da Xunta. (Parlamento de Galicia)

Manuel Fraga asina no Libro de Honra do Parlamento (2001). (Parlamento de Galicia)

Disputas e acordos entre Manuel Fraga e Xosé Manuel Beiras. (Parlamento de Galicia)

Do bipartito ao retorno do PP

Toma de posesión de Emilio Pérez Touriño como presidente da Xunta (2005). (Parlamento de Galicia)

Emilio Pérez Touriño e Anxo Quintana na sesión de investidura (agosto de 2005)

Membros da Comisión da reforma do Estatuto en marzo de 2006. (Parlamento de Galicia)

Desde as eleccións de xuño de 2005, abriuse unha nova etapa política coa maioría parlamentaria formada polo PSOE (25 escanos) e o BNG (13 escanos), que acordaron facer un pacto de goberno, con Emilio Pérez Touriño de presidente e Anxo Quintana de vicepresidente. Foi unha etapa que, na acción parlamentaria, salientou pola súa proposta de reforma do Estatuto de Autonomía, que non prosperou.

A crise económica desatada desde 2008 e os conflitos internos da coalición de goberno acabaron por facilitar a alternancia, chegando de novo á maioría absoluta e ao poder executivo, o PP liderado por Alberto Núñez Feijóo.

Este novo goberno inaugura unha segunda etapa de hexemonía política do PP, que foi revalidada en tres convocatorias sucesivas. Durante as dúas primeiras lexislaturas, o Goberno da Xunta tivo que levar a cabo restricións orzamentarias. A composición política do Parlamento tamén experimentou cambios significativos, coa presenza de novos actores na escena política, como Alternativa Galega de Esquerdas (AGE) ou En Marea. Nas últimas eleccións (2020), En Marea ficou sen representación, mentres que o BNG acadou unha forte subida e o PSOE se mantivo estable.

O perfil deste novo período é parecido ao de Fraga Iribarne na súa capacidade de obter maiorías absolutas, aínda que varie o estilo de xestión.

Alberto Núñez Feijoo toma posesión como presidente da Xunta de Galicia (5 de setembro de 2020). (Parlamento de Galicia)

Núñez Feijóo no día da súa primeira elección como presidente da Xunta (2009). (Parlamento de Galicia)

O goberno do Parlamento

Mesa do primeiro Parlamento de Galicia (1981). (Parlamento de Galicia)

Enterro de Antonio Rosón (1986). (Parlamento de Galicia)

Pérez Vidal, segundo presidente do Parlamento de Galicia. (Parlamento de Galicia)

Victorino Núñez presidindo o Parlamento (1989). (Parlamento de Galicia)

Os presidentes do Parlamento nas sucesivas lexislaturas: Antonio Rosón, Pérez Vidal, Victorino Núñez, García Leira, Dolores Villarino, Pilar Rojo e Miguel Ángel Santalices. (Parlamento de Galicia)

Como órgano básico do poder galego, a institución parlamentaria conduciuse con semellante estabilidade á do poder executivo, aínda que non rexistrase períodos de goberno tan longos. O primeiro presidente, Antonio Rosón, morreu no exercicio do seu cargo, e foi sucedido por Tomás Pérez Vidal ata o final da segunda lexislatura. Durante o longo período fraguista, a presidencia foi exercida por Victorino Núñez, procedente de Centristas de Ourense, e por Xosé María García Leira, do PP de G.

Aínda que a Mesa de goberno do Parlamento reflicte a orientación política da Cámara, a súa presidencia tivo menos alternancias, dado que só durante a sétima lexislatura (2005-2009) o cargo foi desempeñado pola deputada socialista Dolores Villarino. Desde as eleccións de 2009, a presidencia retornou ás bancadas do PP, con Pilar Rojo e co actual presidente, Miguel Ángel Santalices, que exerce o cargo desde 2016. Das sete presidencias, tres foron exercidas por deputados elixidos pola provincia de Ourense, dous pola de Lugo e dúas, pola circunscrición de Pontevedra. O mapa da presidencia do Parlamento compensa claramente a hexemonía política e territorial das provincias atlánticas.

Constitución da Mesa do Parlamento (2020). (Parlamento de Galicia)

As leis fundacionais

Manifestación na Coruña a favor da instalación na cidade da Xunta de Galicia

Inauguración da RTVG, en 1985, polo vicepresidente Xosé Luis Barreiro Rivas

Os primeiros pasos dunha institución marcan camiños de longo percorrido. Na executoria do Parlamento, cómpre salientar os trazos dalgunhas leis básicas ou fundacionais, así como decisións estratéxicas que permitiron o asentamento do autogoberno. Entre estas últimas, foron decisivas a consecución de edificios para a instalación da nova administración (O Hórreo e San Caetano), ambos herdanza da política de monumentalización promovida por Montero Ríos.

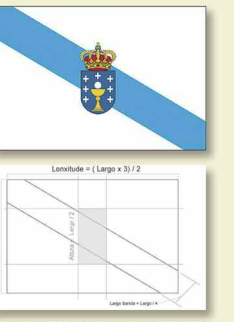

Deseño oficial da bandeira de Galicia

Entre as leis fundadoras da identidade da autonomía están as relativas á fixación da sede das institucións de goberno (Parlamento e Xunta de Galicia, en Compostela; Tribunal Superior de Xustiza, na Coruña), así como a determinación oficial dos símbolos de Galicia, que recolle a tradición inaugurada polo rexionalismo de finais do século XIX (bandeira e himno).

Dúas leis foron básicas para sinalar o rumbo cultural da autonomía: a Lei de normalización lingüística, que foi apoiada por toda a cámara, e a Lei de creación da CRTV de Galicia, que supuxo a incorporación da lingua galega aos medios de comunicación audiovisuais e que actuou como complemento da normalización lingüística no ámbito educativo e institucional.

X. L. Barreiro Rivas (AP), Ramón Piñeiro (aquí entre os deputados independentes do PSdeG-PSOE) e Camilo Nogueira (EG), ponentes destacados da Lei de normalización lingüística

O traballo do Parlamento: grandes leis

1983
- Lei de normalización lingüística

1984
- Lei de símbolos
- Lei de creación da RTVG

1985
- Lei de pesca marítima

1988
- Plan de investigación científica

1989
- Servizo Galego de Saúde (SERGAS)
- Ordenación do sistema universitario galego

1995
- Lei do patrimonio cultural
- Lei de residuos sólidos urbanos

1999
- Lei do audiovisual

2001
- Lei de conservación da natureza

2002
- Lei de ordenación urbanística e protección do medio rural

2004
- Lei galega para a igualdade de mulleres e homes

2006
- Lei de dereito civil de Galicia
- Lei do libro e da lectura

2007
- Lei galega para a prevención e o tratamento integral da violencia de xénero

2008
- Lei de ordenación da minaría
- Lei de protección da paisaxe

2009
- Lei do canon eólico e o Fondo de Compensación Ambiental

2011
- Lei do patrimonio da Comunidade Autónoma de Galicia
- Lei de mobilidade de terras

2012
- Lei de montes

2013
- Lei do Sistema universitario
- Lei da galeguidade

2014
- Lei Paz-Andrade
- Lei para a igualdade de trato de personas LGTBi
- Lei de iniciativa lexislativa popular ante o Parlamento

2019
- Lei do patrimonio natural e da biodiversidade

2021
- Lei de ordenación do territorio

Número de leis aprobadas en cada lexislatura

Lexislaturas	Total
1ª Lexislatura (1982-1985)	40
2ª Lexislatura (1986-1989)	42
3ª Lexislatura (1990-1993)	44
4ª Lexislatura (1994-1997)	44
5ª Lexislatura (1998-2001)	32
6ª Lexislatura (2002-2005)	39
7ª Lexislatura (2005-2008)	54
8ª Lexislatura (2009-2012)	51
9ª Lexislatura (2013-2016)	54
10ª Lexislatura (2017-2020)	22
11ª Lexislatura (2020-)	15

Debate da Lei do Solo (2010): Carlos Aymerich, Tereixa Paz, Teresa Táboas, Román Rodríguez, Mar Barcón, Carmen Gallego, Manuel Ruiz Rivas e Xoaquín Fernández Leiceaga. (Parlamento de Galicia)

Iniciativas lexislativas populares

Os membros das asembleas políticas representan intereses e aspiracións dos seus electores. Pero tamén son capaces de incorporar aos debates da institución propostas que son de carácter social ou cultural e de natureza transversal. O propio Parlamento galego regulou a posibilidade de que entidades externas e da sociedade civil puidesen presentar algunhas iniciativas que, avaladas por un considerable número de asinantes, buscaban converterse en leis.

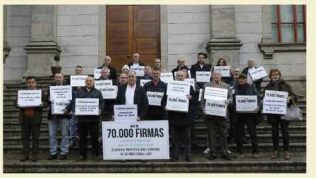

Entrega de sinaturas dunha iniciativa lexislativa popular. (Parlamento de Galicia)

As temáticas das iniciativas que, promovidas por un elevado número ata o de agora, varias delas aprobadas, amosan estes trazos, pois referíanse a cuestións como a igualdade de xénero, o ensino da materia de Filosofía ou a apertura cultural aos países de lingua portuguesa. Polo seu carácter simbólico, esta lei é coñecida polo nome de Valentín Paz-Andrade, en recoñecemento ao labor desenvolvido a prol da aproximación e entendemento desde Galicia da cultura e da literatura lusófona.

Manifestación do Orgullo 2018 na cidade da Coruña. (Xarda. Xornalismo audiovisual)

Homenaxe a Clara Campoamor, coa recreación do debate que protagonizara nas Cortes da II República en defensa do voto da muller. (Parlamento de Galicia)

Proposición non de lei, presentada por todos os grupos da Cámara, para incluír como obrigatoria a Historia da Filosofía en bacharelato, 2017. (Parlamento de Galicia)

Debate sobre a Lei Paz-Andrade. (Parlamento de Galicia)

Momento dun debate dunha iniciativa lexislativa popular. (Parlamento de Galicia)

Os recursos do Parlamento

Ao dispor dunha sede definitiva, o Parlamento comezou a se dotar de recursos de apoio aos seus membros, como acontece en moitas cámaras lexislativas de todo o mundo, nomeadamente a través de bibliotecas e arquivos. Pero tamén logrou desenvolver actividades de extensión cultural, destinou fondos de apoio a investigacións singulares, apoiou o labor de creadores plásticos e acolleu doazóns de carácter persoal.

Exemplo das investigacións foi a encomenda da edición crítica do libro de Castelao *Sempre en Galiza* e de acollida de fondos persoais de figuras senlleiras, os arquivos de Carvalho Calero, os irmáns Villar Ponte ou Elena Quiroga. Tamén posúe documentación do Consello de Galiza.

Pero os recursos máis importantes que ten o Parlamento son pezas de artistas plásticos da Galicia contemporánea, de Maside ou Colmeiro ata Seoane, Laxeiro, Lamazares ou Quessada. Tamén posúe pezas de escultores como Leiro, Silverio Rivas, Acisclo ou Buciños, alén dunha galería de retratos dos seus presidentes. Con todos estes recursos, o Parlamento vai construíndo día a día a súa propia identidade corporativa.

Biblioteca do Parlamento de Galicia

BOLETÍN OFICIAL DO PARLAMENTO DE GALICIA

Fascículo 2

SUMARIO

Un recurso esencial para o Parlamento é o Boletín Oficial, que experimentou varias mudanzas ao longo do tempo

PARLAMENTO DE GALICIA

BOLETÍN OFICIAL DO PARLAMENTO DE GALICIA

Vidreira deseñada por Isaac Díaz Pardo sobre a tribuna do hemiciclo do Parlamento de Galicia

Victorino Núñez e Ramón Villares entregan un exemplar da edición crítica de *Sempre en Galiza* a Teresa Rodríguez Castelao (1992). (Parlamento de Galicia)

Acisclo Manzano, Víctorino Núñez e Xaime Quessada na presentación da exposición *Galicia hoxe, Galicia sempre*, a primeira que acolleu o Parlamento de Galicia (1993). (Parlamento de Galicia)

Institucións estatutarias

As institucións básicas da autonomía galega (lexislativo, executivo e xudicial) están descritas no título primeiro do vixente Estatuto. Pero o texto estatutario tamén dispón que a Comunidade Autónoma pode dotarse doutras institucións, ás que lles encomenda tarefas de control, xestión ou fomento de actividades concretas. Todas elas entregan ao Parlamento memorias anuais da súa actividade.

O Consello da Cultura Galega foi creado pola Lei 8/1983 do Parlamento, de acordo co mandato establecido no artigo 32 do Estatuto. Os seus membros son representantes de institucións culturais ou persoeiros a título individual.

Como institución análoga ao "Defensor del Pueblo", foi previsto no Estatuto galego e creado pola Lei 5/1984 o Valedor do Pobo, definido como "alto comisionado" para a defensa dos dereitos e liberdades da cidadanía. O seu titular é elixido por maioría cualificada polo Parlamento.

Como órgano de control da actividade económica e financeira de Galicia, foi creado por Lei 8/1985 o Consello de Contas, composto por cinco membros que son elixidos por maioría cualificada polo Parlamento.

Inauguración da sede do Valedor do Pobo (1993)

Primeiro Consello de Contas, constituído en 1993 e presidido por Carlos G. Otero Díaz

O conselleiro maior do Consello de Contas, Xosé A. Redondo, entrega ao presidente do Parlamento, Miguel Santalices, a Memoria Anual de 2017

Sede do Valedor do Pobo

Sede do Consello de Contas

Sede do Consello da Cultura Galega

Relacións externas

Reunión de presidentes dos parlamentos autonómicos no Senado

As institucións parlamentarias gozan dunha grande afinidade entre elas, o que favorece que poidan manter relacións estables e analizar asuntos comúns á dinámica parlamentaria.

O Parlamento galego, en tanto que expresión popular dunha Comunidade Autónoma, mantivo relacións periódicas con outros parlamentos autonómicos españois e cos de moitas rexións europeas. Tamén forma parte da Conferencia de Asembleas Lexislativas Rexionais Europeas, que nun tempo foi presidida pola titular da institución galega, Pilar Rojo.

De modo complementario, tamén recibiu ou xirou visitas oficiais a diversas autonomías ou estados federais de España e da Unión Europea, entre elas do *land* alemán de Baden-Württemberg ou da Rexión Autónoma dos Azores.

Miguel Santalices recibe á presidenta da Asemblea Lexislativa da Rexión Autónoma dos Azores (2017). (Parlamento de Galicia)

Plenario da COPREPA (Conferencia de Presidentes de Parlamentos Autonómicos) no Parlamento de Galicia (5 de marzo de 2012)

Visitas ao Parlamento

A proxección exterior de Galicia pode construírse mediante moi diversas fórmulas. Unha das máis efectivas é a recepción de dirixentes políticos de países cos que Galicia ten vínculos lingüísticos ou culturais, que se complementan coas delegacións oficiais galegas que viaxan ao exterior.

Entre as visitas ilustres que tivo o Parlamento galego durante estas catro décadas, pode salientarse a presenza de xefes de Estado, embaixadores ou altos dirixentes da Unión Europea e de países americanos (Portugal, Chile, Arxentina, Uruguai ou Cuba). Tamén xiraron visita ao Parlamento presidentes de organizacións culturais, delegacións de entidades non gobernamentais ou representantes de alianzas políticas. As últimas visitas recibidas foron a da embaixada de Israel e Uruguai en España.

Visita oficial do Príncipe Felipe (1998). (Parlamento de Galicia)

Visita do presidente arxentino Carlos Menem (1994). (Parlamento de Galicia)

Visita do presidente de Uruguai Luís Alberto Lacalle (1990). (Parlamento de Galicia)

Visita de Michael Barnier, comisario de política rexional da UE (2001). (Parlamento de Galicia)

Visita dos asinantes da Declaración de Barcelona (1998). (Parlamento de Galicia)

Visita de Santiago Grisolía, presidente do Consello da Cultura Valenciana (2002)

Marcha Mundial das Mulleres (2000). (Parlamento de Galicia)

Embaixadores de países da área Asia-Pacifico visitan o Parlamento de Galicia, 7-7-2017. (Parlamento de Galicia)

Visita de Will Thyss, presidente da Confederación Mundial do Traballo (1998). (Parlamento de Galicia)

Visita do xefe Ashaninka e dun representante da Fundación Paz e Solidariedade. (Parlamento de Galicia)

Visita de Eduardo Frei, ex presidente de Chile (2003). (Parlamento de Galicia)

Visita de nenos e nenas de diferentes colexios de Galicia ao Parlamento. (Parlamento de Galicia)

Visita de Aníbal Cavaco Silva, presidente de Portugal (1993).(Parlamento de Galicia)

Escenas parlamentarias

1981. A deputada Enma González Bermello (UCD) toma posesión do seu escano (1981)

1982. Expulsión dos deputados do BN-PG. (Foto Xan Carballa/Fundación A Nosa Terra)

1986. Camilo Nogueira entre Martínez Randulfe e Martínez Aneiros, deputados do PSG-EG na 2ª lexislatura

1990. Deputados e deputadas defenden a moda galega. Anos oitenta. (Foto Xulio Correa)

1990. González Laxe e Manuel Fraga na sesión do debate da súa investidura

2009. Debate de investidura de Alberto Núñez Feijóo. (Parlamento de Galicia)

2009. Saúdo de Manuel Fraga e Emilio Pérez Touriño, 2009. (Parlamento de Galicia)

2009. Victorino Núñez asina no libro de ouro do Parlamento. (Parlamento de Galicia)

2011. Conversa dos presidentes da Xunta de Galicia, Fernández Albor, González Laxe, Pérez Touriño e Núñez Feijóo, con ocasión do 30 aniversario do Parlamento. (Parlamento de Galicia)

2012. Protestas da cidadanía no Parlamento de Galicia. (Parlamento de Galicia)

2016. Os líderes da oposición, Fernández Leiceaga, Pontón Mondelo e Villares Naveira. (Parlamento de Galicia)

2016. Entrega de medallas do Parlamento. (Parlamento de Galicia)

2017. Simulación de uso do desfibrilador

2020. Investidura de Alberto Núñez Feijóo. (Parlamento de Galicia)

2020. O presidente electo Núñez Feijóo cos portavoces do PSdG, Caballero Míguez, do PP, Puy Fraga, e coa do BNG, Pontón Mondelo. (Parlamento de Galicia)

O poder da palabra

O poder da palabra

40 anos do Parlamento de Galicia | 1981-2021

40º ANIVERSARIO

PARLAMENTO DE GALICIA